

Idős páfrányfenyők várják gazdáikat a Tahi faiskolában

HOVÁ JÁRNAK A FÁK ISKOLÁBA?

A FŐKERT élére 1962-ben nevezték ki Radó Dezsőt. Kinevezése egybeesett azzal a korszakkal, amikor Budapesten közel 800 ezer ember (főként gyári munkás és vállalati alkalmazott) kapott új lakást a lakótelep-építéseknek és a háború utáni újjáépítéseknek köszönhetően. A konzolidálódó Kádár-rendszerben ekkor indult meg lassan az életszínvonal emelkedése. És a parkosítás, fásítás is, rohamléptekkel.

A lakótelepek építésére (ahogy az egész korszakra) szokás kizárólag negatív előjellel gondolni, ám érdemes azt is megjegyezni, hogy a szocreál, majd ezt követően a minőségében és élıhetőségét tekintve már kétségkívül falanszteresebb házgyári lakótelepek kör-

nyezetében mára vitathatatlanul a legmagasabb zöldfelületi arány alakult ki Budapesten. Nincs másik olyan beépítési forma a városban, amely ennyi új zöldfelületet hozott volna létre. Sokkalta nagyobbakat, mint a ma divatos „lakóparkok” teszik.

A zöld nem kötelező

Hiába a bitorolt, marketingcélokat szolgáló üres szöveg: a lakóPARK ma sokkal kevesebb zölddel jár, mint anno a lakótelep. Ennek hátterében pedig az eltérő építésügyi szabályozás áll. Míg a lakótelep-építéseknel még kialakultak olyan normatíva-rendszerek

Ültetvényöntözés

az egykori ÉVM-ben, amelyek kötelezően megszabták, hogy egy embernek mennyi zöldfelületet kell biztosítani, addig ma ilyen szabályok már nincsenek. A lakótelepeknél ez a szám 21 négyzetméter volt lakosonként. Nem meglepő tehát, hogy Budapesten ebben az időszakban háromszorosára nőtt a zöldfelületek nagysága, és hatszorosára a játszótérek száma.

Radó színre lépésekor éppen egy hatalmas zöldfelületi boom vette kezdetét, s ezzel a FŐKERT új – a boldog békeidőket visszaidéző – aranykora köszöntött be. Jó vezető érkezett, jó időzítéssel. A közigazgató alapvégzettséggel rendelkező igazgató később igazi fabolondnak bizonyult. Elvégezte a Kertészeti Egyetemet, sőt le is doktorált a szakmából. Látván a fásításban, parkosításban megnyíló új lehetőségeket,

Juharok a legszebb ruhájukban

kiváló érzéssel ismerte fel, hogy a vállalatnak egy olyan masszív, gépesített faiskolai bázist kell megteremteni, ahonnan el tudja látni a városi programokat.

Ahogy nagy elődjei (*Fuchs Emil* és *Illsemann Keresztély* vagy *Räde Károly*) a századelőn, ő is a faiskolai alapokkal, az utánpótlás legfontosabb elemeinek kiépítésével kezdte. Csak éppen ez a faiskola már nem a Fűvészkertben, a Margitszigeten, a Nádorligetben vagy a Népligetben jött létre, hanem a hatalmasra növekvő Nagy Budapesten kívül: Tahitótfalu és Dunabogdány között. Ott, ahol a Kalicsa-patak a Szentendrei-Dunába folyik.

1963-ban tehát, egy évvel Radó igazgatói kinevezése után létrejött a FŐKERT Tahí faiskolája mintegy 110 hektáron. Valószínűleg nem a semmiből, bár nagyon keveset

tudunk a tényleges előzményekről. Ami biztos: az 1849-es császári pátenssel elkezdődött Habsburg birodalmi kataszteri térképezés, amely Tahí térségében az 1880 körüli helyszínrajzi állapotokat rögzítette, már szerepeltet a területen egy jóval kisebb alapterületű faiskolát – két helyrajzi számon – és egy állandó épületet is. A mai állapothoz képest is feleakkora faiskolát akkor még szalagparcellás tormaföldek vetétek körül minden oldalról.

Arról is tudomásunk van, hogy a területen található vadászkúriát 1947 után államosították, majd a tormaföldekből is jelentős területeket csatoltak a '63-ban kialakított új faiskolához. Ez az új bázis már nem pusztán a tahitótfalui határhoz tartozó földekből, hanem Dunabogdány határföldjeiből is kihalított magának a Kalicsa-patak túloldalán.

A régi kúria épülete ma is megvan, bár jelentős átépítéseken esett át: ebben alakították ki az irodákat. Előkertjében pedig egy olyan fajtagyűjtemény kapott helyet, amely az itt születő növények különféle fejlődési fázisait mutatja be a potenciális vevőknek.

Sok fa ebben az előkertben már ötven-hatvan éves is elmúlt.

Sorok a Dunáig

A katonás sorokban beültetett földek egészen a Dunát kísérő természetes galériaerdőig nyúlnak, habár a hőskorhoz képest a 90-es években jelentős zsugorodás állt be: a kárpótlás az alapításkori 110 hektárból csak 56-ot hagyott meg.

A FŐKERT is megérezte a rendszerváltozást, ennek egyik jeleként a Tahí Faiskolában is megjelent a magántőke, bár a többségi tulajdonrészek még így is a fővárosi vállalat kezében maradtak.

A területi és tulajdonrészben bekövetkezett akkori csökkenés ellenére Tahí megmaradt a Budapesthez legközelebb fekvő legjelentősebb díszfaiskolának, ahol a 90-es és 2000-es évek elsősorban a túlélésről, a felfutó magánérs építkezések és az autópálya-fásítások kiszolgálásáról szóltak. Budapest ebben az időszakban alig rendelt iskolázott fákat, a közterületi zöldfelületek fejlesztése jelentős mértékben visszaszorult. Még a közelmúltra is inkább az volt a jellemző, hogy például Szentendre többet vásárolt egy évben, mint egész Budapest.

A Tahí faiskola ma már regionális jelentőségű. Vevői között nem csak a Dunakanyar települései és Budapest jelennek meg, száz kilométeres körzeten belül a legtöbb önkormányzat a rendszeres ügyfelek között van.

Sőt nem ritkán orosz, ukrán, szlovák, román és bolgár nagyprojektektől is érkeznek megkeresések.

Az utóbbi időben sok előnevelt fát értékesítenek a jövő nemzedék ombudsmanja által kezdeményezett Fatestvér program számára is. A nemes kezdeményezés azt jelenti, hogy az adott település minden ott született gyereknek névre szólóan ültet el egy-egy fát.

Az önkormányzatokon kívül nagyobb cégek vásárolnak telephelyeik környezetrendezéséhez, parkolófásításához, illetve ingatlanberuházásokhoz, de a magánkertekből is érkeznek egy-egy fára megrendelések.

A dunai öntéstalajokon kialakított ültetvény valójában nyílt ártér. A folyótól fokozatosan emelkedő terepen egyszerre átok és áldás tud lenni a Duna. Az öntözésben a vízkivétel nagy könnyebbséget jelent. Azonban a 2013-as rekordárvíz – amely ráadásul a vegetációs időszakban jött – 100 millió forintos kárt okozott az ültetvényben. Ez a kora nyári árvíz volt eddig az egyik legkomolyabb próbatétel: a víz a terület laposabb részein 1–2 méter magasságban tetőzött, bár az épületeket nem érte el.

Egyszerre tízezer...

A telepen százezres nagyságrendben iskoláznak közterületi kiültetésre szánt útsorfá-

Vízkivétel a Szentendrei-Dunából

kat és parkfákat, amelyek nyolcvan százaléka lombhullató. További tíz százalékot tesznek ki a cserjék, és ugyancsak tízet a fenyők. A legfrissebb katalógusban mintegy 115 lombhullató díszfafaj, 131 lombhullató cserjefaj, 25 fenyőfaj és 16 féle díszfűfaj számtalan különféle fajtáját találhatjuk meg.

Budapest hosszú hallgatás után a „Tízezer új fát Budapestre” programmal tért vissza újra a nagybevásárlók sorába (BUDAPEST

2018/1. szám). Nem mellékes körülmény, hogy 2017-ben a FŐKERT újra száz százalékos tulajdonosa lett a Tahi Faiskola Kft.-nek, így 55 évvel az alapítás után ismét birtokon belülré került a legnagyobb Budapest-közi díszfaiskola.

A hirtelen jött masszív, évtizedek óta nem látott budapesti fásítási program hatalmas erőpróba elé állította a természeti oldalt. A faiskolások nem tagadják,

Kőrsek vörösben

A természet „multikolorális fényfestése”

hogy sokkal jobban örülnének az évi ezer fát konstans módon elültető Budapestnek, mint ennek a gyors, bár kétségkívül látványos hároméves hajszának.

A faiskolai részleg vezetője, *Kulin Balázs* is egy sokkal kiszámíthatóbb, évekre előre lebontott programra vágyik, ahol már éveken keresztül a projektek előtt kalkulálható, hogy mikor milyen mennyiségű és tulajdonságú növényekre lesz szükség nagy tömegben. Nem ritka ugyanis, hogy hatalmas közületi vagy külföldi megrendeléseket kell elutasí-

Új ültetvénytábla előkészítése

tani azért, mert az utolsó pillanatban rendelnének tőlük.

A faiskolai termesztés nem máról holnapra működő műfaj: egy háromszor vagy négyszer iskolázott fának akár öt-tíz évre is szüksége van ahhoz, hogy a megrendelő által kívánt méretet elérje, és biztonsággal, jó eredési százalékkal átültethető legyen a végleges helyére. Az értékesítésre szánt fák között jelenleg 25–30 éves egyedek tartoznak a legidősebbek közé: ezeket már csak fél-egyéves előkészítéssel, egyedileg lehet

kiszedni és földlabdázni. Sokkal gyakoribb a szokáselv alapján a 18/20 törzskörméretű sorfák forgalma, amelyeket 60–70 centis átmérőre szabott földlabdával lehet szállítani.

Ottjártunkkor a faiskola az őszi legszebb pillanataival ajándékozott meg bennünket. *Szabó József FŐKERT*-vezérigazgató szavaival élve: „*Tahiban is megkezdődött a természet multikolorális fényfestése*”.

Elképesztő, hogy ezt az 56 hektáros iskolát mindössze 15 „tanító bácsi” gondozza állandóan, kiegészülve még 15 pedellussal az őszi és a kora tavaszi „bizonyítványosztási” időszakban. Ez egy jó iskola, a gyerekek elég jól szoktak itt vizsgázni – mondja *Kulin Balázs*. A növényeinket felkészítjük mindazokra a klimatikus hatásokra, amelyek a Kárpát-medencében érhetik őket, továbbá mindarra, amit a szállításukkor és az átültetésükkor át kell vészelniük.

A nagyvárosi nagybetűs életre persze még ők sem tudják teljes mértékben trenírozni a nebulókat. Ezért is lenne nagy szükség rá, hogy legalább mi, városiakók becsüljük és szeretgessük meg őket néha az új helyeiken. Ha szárazság van, egy-egy vödör vízzel simogathatjuk őket leginkább, ha pedig parkolunk, utat vagy közművet építünk, akkor egy kis odafigyeléssel, törzsük, ágaik, gyökereik védelmével elérhetnénk, hogy közülük sokkal kevesebben sérüljenek, és így többen érik meg a felnőtt kort.

Mindannyiunk nagyobb gyönyörűségére.